

Beseda starišem in otrokom. *)

Pregovor: „Kar se Janezek ne nauči, tudi Janez ne zna“, se da prav primerno na marsikako šolo obrniti in morda bi bil tudi za našo šolo prav priličen. Znal bi me pa kdo vprašati: Kdo je pa kriv, da se Janezek ničesa ni naučil? — Temeljito na to vprašanje odgovoriti je težko, ker so slučajnosti, katere Janezka opovirajo učiti se, tudi različne. Včasih so okoljnosti take, da on nima priložnosti učiti se, včasih je sam kriv, da se nič ne nauči. Mnogokrat so pa njegovi stariši s svojo malomarnostjo in zanikrnostjo krivi, da se njih deca malo uči in slabo napreduje.

Izpustimo prvi slučaj iz oči in preidimo takoj k drugemu, namreč: kdaj je otrok sam kriv, da se dosta ne nauči. Tudi tukaj se nam ne bode treba dosti muditi, ker učenci in učenke slišali so premnogokrat že v šoli svoje grajane napake, vendar si pa ne morem kaj, da ob kratkem ne omenim, kaj jim napredek v šoli opovira. — Manjka jim mnogokrat veselja do učenja in do šole, dopada jim bolj pohajkovanje. Brezskrbno potepanje jim bolj ugaja, kakor mirno sedenje v šoli. Če pa v šolo pridejo, sedijo razmišljeni in nepazni, ker rojijo jim vedno še burke v glavi, ktere so na pašnikih ali sploh zunaj šole vganjali. Tudi nekateri otroci dohajajo v šolo brez vse šolske priprave. Trditi smem, da se v tej nerednosti ravno otroci premožnejših hiš bolj odlikujejo mimo revnejših iz gole nemarnosti, in prinesejo potrebnih šolskih reči saboj še le, kadar se z vso ostroostjo pokarajo. — More li vojak brez orožja vojskovati se? More li kmet brez pluga orati? Kako bi se mogel otrok tudi brez knjig in brez pisalnega orodja kaj naučiti? — Glavna krivda otrok, da slabo napredujejo in zaostajajo, je pa vseh grdob grdoba — lenoba. V šoli se nekateri le toliko naučé, kar se jim po sili v glavo vbije, doma ne pogledajo bukev; mesto da bi se učili, podijo se po vasi in počenjajo porednosti; to bi bil velik čudež božji, da bi potem kaj znali. Nekateri se pa še na premoženje svojih starišev zanašajo in mislijo, da jim ni treba učiti se. — Pa spominjajte se le večkrat, ljubi otroci, povésti, ki ste jo brali v svojej šolskej knjigi od Jurjevih in Markovih otrok, kako se je slaba godila Jurjevim otrokom, ker se niso hoteli učiti.

Mnogokrat so pač stariši sami krivi, da se njih otroci malo ali celo nič ne naučijo. Že takoj v prvej mladosti jim veselje do šole vzamejo, ker mlade nagajivce stariši doma, še predno v šolo začnejo hoditi, s šolo strašijo. Kolikokrat se slišijo besede: „Čakaj paglavec, jo bodeš že dobil, kadar boš začel v šolo hoditi, učitelj te bodo že ugnali, kadar jim prideš

*) Ponatis iz „Razredbe učencev in učenk čveterorazredne ljudske šole v Staremtrgu poleg Loža koncem šolskega leta 1881“.

v roke". Take in enake nespametne besede se slišijo med prostim ljudstvom prav gostokrat. Kako bode potem imel otrok veselje do šole, učenja, če se mu šola risa kot pekel in učitelj kot največji babbav in trinog, kateri bi po njih mislih ne imel družega opravila, kakor otroke pretepati. Koliko časa mine, ko otrok začne v šolo hoditi, predno te predsodke, ki jih je od nespametnih starišev dobil, zgubi in drug boljši pójem o šoli dobi. — S šestim, oziroma sedmim letom vpišejo stariši svoje otroke v šolo. Zdaj se še le v visokej meri začenjajo pregreški, ki jih zanikarni stariši nad svojimi otroci storijo. Mislijo si, da je otrok le v šolo vpisan, pa je dobro; ali jo redno obiskuje ali ne, to jim je deveta briga. Za vsako malo stvar ga pridržujejo pri domu in zgodi se prav dostokrat, da ga učitelj po 14 dni ali še celo po cel mesec ne vidi v šoli. Kadar pa pridejo stariši na odgovor radi zanikarnega pošiljanja otrok v šolo, opravičujejo se s praznimi izgovori, ki piškovega oreha niso vredni. — Kakor hitro pa otrok v 12. leto stopi, hočejo ga že taki stariši za vedno iz šole imeti z izgovorom: „Vsaj je že opravil (namreč spoved in obhajilo), ali vsaj že šest let hodi v šolo, pa se nič ni naučil“. Tega pa ne pomislijo, da otrok, ko bi vse dneve sčesteli, katere je bil v šoli, v resnici morda še dve ali tri leta ni v šolo hodil. Res čudno bi bilo, da bi se otrok pri takih prilikah kaj prida navadil. Sveti Duh ne pride več vidno nad ljudi, kakor je bil prišel binkoštno nedeljo nad zbrane aposteljne; pa ko bi tudi še prišel, na take nevredne glave bi se gotovo ne vsedel, kajti Bog svojo milost le vrednim deli, ki se za-njo trudijo, nevrednim jo odteguje.

Zopet drugi nespametneži govorijo: „Čemu se bode moj otrok učil, čemu bode hodil v šolo? Delati naj se vadi, delati, vsaj tako ne bode družega, kot trpin. Jaz tudi nisem hodil v šolo, pa vendar živim“. — Dobro! delati naj se vadi otrok. Tudi šola ima sveto dolžnost, otroke k delu navajati, pa učiti se morajo tudi, da bodo mogli dostojno med svetom živeti. Svet napreduje in razmere so vse druge, kot so bile pred 50 ali 100 leti. Takrat bi bil kupil par volov za 80 do 100 gl., za katere moraš zdaj dati čez 300 gl. — Gotovo si tudi že slišal svojega deda praviti, koliko je plačeval davka za posestvo, katero zdaj ti obdeluješ. Koliko ga moraš pa ti sedaj plačevati? Stroški so vedno večji in večji, dohodki pa so ravno taisti ali morda še manji. Tvoj naslednik bode moral vrlo dobro računati in misliti, da bode dohodke in stroške na pošten način v ravnotežje postavil, ako bode hotel od tebe prejeta posestvo obdržati. Kako bode pa vstani, če se zdaj, ko je še mlad, učil ne bode in kje se pa otrok lažje bolj izobraži, kakor v šoli. Zdaj, ko je še mlad, ga lahko vtрпиš, ne da bi se ti pri delu mnogo poznalo; k težkim delom otroke siliti, bilo bi nespametno. Otrok bode dorastel, postal bode čvrst mladenič ali krepka deklica na telesu in tudi na duhu, če se

bode kaj učil. Stokrat ti bode lahko to povrnil, kar je v mladosti v šoli zamudil.

Obilo je zopet takih starišev, katerim se zdi mnogo predmetov, katerih se šolska deca vadi, nekoristnih in nepotrebnih; obsojajo jih doma vpricho otrok in govorijo sploh nespoštljivo o šoli in učitelju. Take modrijane zavriniti je pač lahko in morda mi bode še prilika dana, kaj več o tem govoriti; tukaj pa jim odgovorim le kratko: Kar se človek nauči, ga nikdar ne obteži.

Še mnogo vzrokov bi lahko naštel, ki napredek šoli opovirajo. Pa ker je le majhen prostor mojemu spisu v tej knjižici odločen, završujem te kratke vrstice z uljudno prošnjo: Skrbite za to, dragi stariši, da se bodo vaši otroci kaj koristnega učili! Pošiljajte jih pridno in redno v šolo in preskrbite jih s potrebnimi šolskimi rečmi. Na ta način jim bode najboljšo doto preskrbeli, katera se ne da zapraviti in jo tatje ukrasti ne morejo. Vzredili si bode vrle sinove in hčere, kateri vam bodo hvaležni za vaš trud in vas bodejo vedno blagoslovili za vašo skrb.

Vi otroci se pa pridno učite, pošteno obnašajte in v šoli prejetih nauk ne pozabite. Trudite se že zdaj mladi, da postanete enkrat vzgledni mladeniči in poštena dekleta, s časom pa razumni možje in pridne gospodinje. — Na ta način bode koristili največ sami sebi. Veseli vas bodo stariši in učitelji, vesela vas Avstrija in ponosna bode na vas naša mila slovenska domovina.

V. Žvagen.

Poučevanje v naravoslovji.

(Dalje.)

Dvanajsti dan.

Vetrovi imajo pa svoja imena po nameri, od katere strani neba vlečejo. Navadno razločujemo poglavitne vetrove tako-le:

„Sever,“ piše od strani med vzhodom in zahodom, in ker od ledenega morja čez snežene merzle planine norveških, švedskih in ruskih dežel ostro brije, tedaj od severnega, merzlega kraja piše, zato se sever imenuje. Sever čistí zrak, ter nareja lepo vreme.

„Izhodnjak ali jutrajšček“ piše od strani, kjer, kakor pravimo, solnce vzhaja. Ta veter prepriha neizmerne dežele Azije in vzhodne Evrope, tedaj pride po suhem k nam in ne prinaša dežja; zato mu pa tudi pravimo „suhi veter“ ali „suhi ogeršček“, ker od Ogerskega k nam piše; po zimi vendar večkrat s snegom konča; spomladi in jeseni je bolj navaden; včasih pa tudi po leti piše.

„Jug, južni ali topli veter“, piše od poldanske strani med vzhodom in zahodom iz vroče Afrike in ker sègreje zrak, katerega od